

Dokuzuncu Söz

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۖ وَلَهُ الْحَمْدُ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ¹

Ey birâder! Benden, namazın şu muayyen beş vakte² hikmet-i tahsisini soruyorsun. Pek çok hikmetlerinden yalnız birisine işaret ederiz.

Evet her bir namazın vakti, mühim bir inkılâb başı olduğu gibi, azîm bir tasarruf-u ilâhînin aynası ve o tasarruf içinde ihsânât-ı külliye-i ilâhiyenin birer ma'kesi olduğundan, Kadîr-i Zülcelâl'e o vakitlerde daha ziyâde tesbih ve ta'zim ve hadsiz nimetlerinin iki vakit ortasında toplanmış yekûnuna karşı şükür ve hamd demek olan namaza emredilmiştir. Şu ince ve derin mânâyı bir parça fehmetmek için “Beş Nükte”yi nefsimle beraber dinlemek lâzım.

Birinci Nükte

Namazın mânâsı; Cenâb-ı Hakk'ı tesbih ve ta'zim ve şükürdür. Yâni, celâline karşı, kavlen ve fiilen “Sübhânallah” deyip takdis etmek... Hem, kemâline karşı, lafzen ve amelen “Allahu Ekber” deyip ta'zim etmek... Hem, cemâline karşı, kalben ve lisânen ve bedenen “Elhamdülillâh” deyip şükretmektir.

¹ “Haydi siz akşama girerken, sabaha çıkarken Allah'ı takdis ve tenzih edin, namaz kılın. Göklerde ve yerde hamd, güzel övgü O'na mahsustur. İkinci vaktinde de, öğleye girerken de O'nu takdis ve tenzih edin, namaz kılın.” (Rûm sûresi, 30/17-18). Burada serlevha yapılan bu iki âyetin, 5 vakit namaza işaret ettiğine dair bkz.: Abdurrezzak, *el-Musannef* 1/454; Abdurrezzak, *Tefsîru's-San'ânî* 3/103; et-Taberî, *Câmiu'l-beyân* 21/29; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 10/247.

² Namazın 5 vakit olarak farz kılındığına dair bkz.: Buhârî, *zekât* 1, 41, 64, *meğâzi* 60, *tevhid* 1; Müslim, *îmân* 8, 29, 31, 259, *mesâcid* 166.

Demek tesbih ve tekbir ve hamd, namazın çekirdekleri hükmündedirler. Ondandır ki; namazın harekât ve ezkârında bu üç şey, her tarafında bulunuyorlar. Hem ondandır ki; namazdan sonra, namazın mânâsını te'kid ve takviye için şu kelimât-ı mübâreke, otuz üç defa tekrar edilir.¹ Namazın mânâsı, şu mücmel hülâsalarla te'kid edilir.

İkinci Nükte

İbadetin mânâsı şudur ki: Dergâh-ı ilâhîde abd, kendi kusurunu ve acz ve fakrını görüp kemâl-i rubûbiyetin ve kudret-i samedâniyenin ve rahmet-i ilâhiyenin önünde hayret ve muhabbetle secde etmektir. Yâni, rubûbiyetin saltanatı nasıl ki ubûdiyeti ve itaati ister; rubûbiyetin kudsiyeti, pâklığı dahi ister ki abd, kendi kusurunu görüp istiğfar ile ve Rabbini bütün nekâisten pâk ve müberrâ; ve ehl-i dalâletin efkâr-ı bâtilasından münezze ve muallâ; ve kâinatın bütün kusurâtından mukaddes ve muarrâ olduğunu tesbih ile, “Sübhânallah” ile ilân etsin.

Hem de rubûbiyetin kemâl-i kudreti dahi ister ki; abd, kendi zaafını ve mahlûkatın aczini görmekle kudret-i samedâniyenin azamet-i âsârına karşı istihsan ve hayret içinde “Allahu Ekber” deyip huzû ile rükûa gidip, O'na iltica ve tevekkül etsin.

Hem, rubûbiyetin nihayetsiz hazine-i rahmeti de ister ki; abd, kendi ihtiyacını ve bütün mahlûkatın fakr ve ihtiyâcâtını suâl ve dua lisanıyla izhar ve Rabbinin ihsan ve in'âmâtını şükür ve senâ ile ve “Elhamdülillâh” ile ilân etsin.

Demek, namazın ef'âl ve akvâli, bu mânâları tazammun ediyor ve bunlar için taraf-ı ilâhîden vaz'edilmişler.

Üçüncü Nükte

Nasıl ki insan, şu âlem-i kebîrin bir misâl-i musağğarıdır. Ve Fâtîha-yı şerîfe, şu Kur'ân-ı Azîmüşşân'ın bir timsâl-i münevveridir. Namaz dahi bütün ibâdâtın envânını şâmil bir fihriste-i nûrâniyedir. Ve bütün esnaf-ı mahlûkatın elvân-ı ibadetlerine işaret eden bir harita-yı kudsiyedir.

¹ Bkz.: Müslim, *mesâcid* 144, 146; Tirmizî, *deavât* 25; Nesâî, *sehu* 92; İbni Mâce, *ikâme* 32.

Dördüncü Nükte

Nasıl ki haftalık bir saatin saniye ve dakika ve saat ve günlerini sayan milleri birbirine bakarlar, birbirinin misâlidirler ve birbirinin hükmünü alırlar.

Öyle de, Cenâb-ı Hakk'ın bir saat-ı kübrâsı olan şu âlem-i dünyanın sa-niyesi hükmünde olan gece ve gündüz deverânı ve dakikaları sayan seneler ve saatleri sayan tabakât-ı ömr-ü insan ve günleri sayan edvâr-ı ömr-ü âlem; birbirine bakarlar, birbirinin misâlidirler ve birbirinin hükmündedirler ve bir-birini hatırlatırlar. Meselâ:

Fecir zamanı; tulûa kadar; evvel-i bahar zamanına, hem insanın rahm-i mâdere düştüğü âvânına, hem semâvât ve arzın altı gün hilkatinden birinci gününe benzer ve hatırlatır. Ve onlardaki şuûnât-ı ilâhiyeyi ihtar eder.

Zuhr zamanı ise; yaz mevsiminin ortasına, hem gençlik kemâline, hem ömr-ü dünyadaki hilkat-i insan devrine benzer ve işaret eder. Ve onlardaki tecelliyât-ı rahmeti ve füyûzât-ı nimeti hatırlatır.

Asr zamanı ise; güz mevsimine, hem ihtiyarlık vaktine, hem Âhir zaman Peygamberi'nin (*aleyhissalâtü vesselâm*) asr-ı saadetine benzer. Ve onlardaki şuû-nât-ı ilâhiyeyi ve in'âmât-ı rahmâniyeyi ihtar eder.

Mağrib zamanı ise; güz mevsiminin âhirinde pek çok mahlûkatın guru-bunu, hem insanın vefatını, hem dünyanın kıyâmet ibtidâsındaki harâbiye-tini ihtar ile, tecelliyât-ı celâliyyeyi ifham ve beşeri gaflet uykusundan uyandırır, îkaz eder.

İşâ vakti ise; âlem-i zulümât, nehâr âleminin bütün âsârını siyah kefe-ni ile setretmesini, hem kışın beyaz kefeni ile ölmüş yerin yüzünü örtmesini, hem vefat etmiş insanın, bakiyye-i âsârı dahi vefat edip nisyan perdesi altına girmesini, hem bu dâr-ı imtihan olan dünyanın bütün bütün kapanmasını ih-tar ile, Kahr-ı Zülcelâl'in celâlli tasarrufâtını îlân eder.

Gece vakti ise; hem kışı, hem kabri, hem âlem-i berzah'ı ifham ile rûh-u beşer rahmet-i Rahmân'a ne derece muhtaç olduğunu insana hatırlatır.

Ve gecede teheccüd ise; kabir gecesinde ve berzah karanlığında ne ka-dar lüzumlu bir ışık olduğunu¹ bildirir, îkaz eder. Ve bütün bu inkılâbât içinde

¹ Karanlıkta namaza yönelenlerin, tam bir nura kavuşacaklarına dair bkz.: Tirmizî, *mevâkîtü's-salât* 51; Ebû Dâvûd, *salât* 49; İbni Mâce, *mesâcid* 14.

Cenâb-ı Mün'im-i Hakikî'nin nihayetsiz nimetlerini ihtar ile, ne derece hamd ve senâya müstehak olduğunu îlân eder.

İkinci sabah ise; sabah-ı haşri ihtar eder. Evet, şu gecenin sabahı ve şu kışın baharı ne kadar mâkul ve lâzım ve kat'î ise; haşrin sabahı da, berzahın baharı da o kat'iyettedir.

Demek bu beş vaktin her biri, bir mühim inkılâb başında olduğu ve büyük inkılâbları ihtar ettiği gibi;¹ kudret-i samedâniyenin tasarrufât-ı azîme-i yevmiyesinin işaretiyle, hem senevî, hem asrî, hem dehrî kudretin mucizâtını ve rahmetin hedâyâsını hatırlatır. Demek, asıl vazife-i fitrat ve esâs-ı ubûdiyet ve kat'î borç olan farz namaz, şu vakitlerde lâyıktır ve enseptir.

Beşinci Nükte

İnsan, fitraten gayet zayıftır.² Hâlbuki her şey ona ilişir, onu müteessir ve müteellim eder. Hem, gayet âcizdir. Hâlbuki belâları ve düşmanları pek çoktur. Hem, gayet fakirdir. Hâlbuki ihtiyâcâtı pek ziyâdedir. Hem, tembel ve iktidarsızdır. Hâlbuki hayatın tekâlifi gayet ağırdır. Hem, insâniyet onu kâinatla alâkadar etmiştir. Hâlbuki sevdiği, ünsiyet ettiği şeylerin zevâl ve firâkı, mütemâdiyen onu incitiyor. Hem, akıl ona yüksek maksadlar ve bâki meyveler gösteriyor. Hâlbuki eli kısa, ömrü kısa, iktidarı kısa, sabrı kısadır.

İşte bu vaziyette bir ruh, **fecir zamanında** bir Kadîr-i Zülcelâl'in, bir Rahîm-i Zülcemâl'in dergâhına niyaz ile, namaz ile müracaat edip arz-ı hâl etmek, tevfik ve medet istemek, ne kadar elzem ve peşindeki gündüz âleminde başına gelecek, beline yüklenecek işleri, vazifeleri tahammül için ne kadar lüzumlu bir nokta-yı istinâd olduğu bedâheten anlaşılır.

Ve **zuhr zamanında** –ki o zaman– gündüzün kemâlî ve zevâle meyli ve yevmî işlerin âvân-ı tekemmülü ve meşâğilin tazyikinden muvakkat bir istirahat zamanı ve fâni dünyanın bekâsız ve ağır işlerinin verdiği gaflet ve sersemlikten, ruhun teneffüse ihtiyaç vakti ve in'âmât-ı ilâhiyenin tezahür ettiği bir

¹ Meselâ Peygamber Efendimiz'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), Tevrat ehlinin Tevrat'la gün ortasına kadar, hristiyanların da İncil'le ikinci vaktine kadar amel ettiklerini belirtmiş, önceki ümmetlere nazaran kendi ümmetinin ömrünü de ikinci vakti ile güneşin batması arasındaki müddete benzetmiştir: Buhârî, *mevâkîtu's-salât* 17, *enbiyâ* 50, *fezâilü'l-Kur'ân* 17, *tevhid* 31, 47; Tirmizî, *edeb* 82; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 2/121, 124, 129.

² Bkz.: "İnsan hilkatçe zayıf yaratılmıştır." (Nisâ sûresi, 4/28).

andır. Ruh-u beşer o tazyikten kurtulup, o gafletten sıyrılıp, o mânâsız ve be-kâsız şeylerden çıkıp, Kayyûm-u Bâkî olan Mün'im-i Hakikî'nin dergâhına gi-dip el bağlayarak, yekûn nimetlerine şükür ve hamd edip ve istiâne etmek; ve celâl ve azametine karşı rükû ile aczini izhar etmek; ve kemâl-i bîzevâline ve cemâl-i bîmîsâline karşı secde edip hayret ve muhabbet ve mahviyetini îlân etmek demek olan zuhr namazını kılmak; ne kadar güzel, ne kadar hoş, ne kadar lâzım ve münâsib olduğunu anlamayan insan, insan değil...

Asr vaktinde –ki o vakit– hem güz mevsim-i hazinânesini ve ihtiyarlık hâlet-i mahzunânesini ve âhir zaman mevsim-i elîmânesini andırır ve hatırlattırır. Hem yevmî işlerin neticelenmesi zamanı; hem o günde mazhar oldu-ğu sıhhat ve selâmet ve hayırlı hizmet gibi niâm-ı ilâhiyenin bir yekûn-u azîm teşkil ettiği zamanı; hem o koca güneşin ufûle meyletmesi işaretiyle, insan bir misafir memur ve her şey geçici, bîkarar olduğunu îlân etmek zamanıdır.

Şimdi, ebediyeti isteyen ve ebed için halkolunan ve ihsana karşı perestîş eden ve firâktan müteallim olan rûh-u insan; kalkıp abdest alıp, şu asr vaktin-de, ikinci namazını kılmak için Kadîm-i Bâkî ve Kayyûm-u Sermedî'nin der-gâh-ı samedâniyesi'ne arz-ı münâcât ederek, zevâlsiz ve nihayetsiz rahmeti-nin iltifâtına iltica edip, hesapsız nimetlerine karşı şükür ve hamd ederek, iz-zet-i rubûbiyetine karşı zelîlâne rükûa gidip, sermediyet-i ulûhiyetine karşı mahviyetkârâne secde ederek; hakikî bir teselli-i kalb, bir rahat-ı ruh bulup, huzur-u kibriyâsında kemerbeste-i ubûdiyet olmak demek olan asr namazını kılmak; ne kadar ulvî bir vazife, ne kadar münâsib bir hizmet, ne kadar yerin-de bir borc-u fitrat edâ etmek, belki gayet hoş bir saadet elde etmek oldu-ğu nu insan olan anlar.

Mağrib vaktinde –ki o zaman– hem kışın başlamasında yaz ve güz âle-minin nâzenîn ve güzel mahlûkatının vedâ-yı hazinânesi içinde gurub etme-sinin zamanını andırır. Hem, insanın vefatıyla bütün sevdiklerinden bir firâk-ı elîmâne içinde ayrılıp, kabre girmek zamanını hatırlatır. Hem, dünyanın zel-zele-i sekerat içinde vefatıyla, bütün sekeneşi başka âlemlere göçmesi ve bu dâr-ı imtihan lâmbasının söndürülmesi zamanını andırır, hatırlatır. Ve zevâlde gurub eden mahbublara perestîş edenleri şiddetle ikaz eder bir vakittir.

İşte akşam namazı için böyle bir vakitte fitraten bir Cemâl-i Bâkî'ye ay-na-yı müştâk olan rûh-u beşer, şu azîm işleri yapan ve bu cesîm âlemleri çevi-ren, tebdil eden Kadîm-i Lemyezal ve Bâkî-i Lâyezâl'in arş-ı azametine yüzü-nü çevirip, bu fânilerin üstünde “*Allahu Ekber*” deyip, onlardan ellerini çekip,

hizmet-i Mevlâ için el bağlayıp, Dâim-i Bâkî'nin huzurunda kıyam edip; “*Elhamdülillâh*” demekle, kusursuz kemâlîne, misilsiz cemâlîne, nihayetsiz rahmetine karşı hamd ü senâ edip; ¹ *إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ* demekle, muînsiz rubûbiyetine, şeriksiz ulûhiyetine, vezirsiz saltanatına karşı arz-ı ubûdiyet ve istiâne etmek; hem nihayetsiz kibriyâsına, hadsiz kudretine ve aczsiz izzetine karşı rûkûa gidip, bütün kâinatla beraber zaaf ve aczini, fakr ve zilletini izhar etmekle, ² *سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ* deyip, Rabb-i Azîm’ini tesbih edip; hem zevâlsiz Cemâl-i Zât’ına; tagayyürsüz sıfât-ı kudsiyesine, tebeddûlsüz kemâl-i sermediyetine karşı secde edip, hayret ve mahviyet içinde terk-i mâsiva ile, muhabbet ve ubûdiyetini ilân edip; hem bütün fânilere bedel bir Cemâl-i Bâkî, bir Rahîm-i Sermedî bulup, ³ *سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى* demekle zevâlden münezzeh; kusurağdan müberrâ Rabb-i Âlâ’sını takdîs etmek...

Sonra teşehhüd edip oturup, bütün mahlûkatın tahiyât-ı mübârekelelerini ve salavât-ı tayyibelerini kendi hesabına O Cemâl-i Lemyezeli ve Celîl-i Lâyezâl’e hediye edip ve Resûl-i Ekrem’ine selâm etmekle, biâtını tecdit ve evâmirine itaatini izhar edip ve îmânını tecdit ile tenvir etmek için, şu kasr-ı kâinatın intizâm-ı hakimânesini müşâhede edip Sâni-i Zülcelâl’in vahdâniyetine şehâdet etmek...

Hem saltanat-ı rubûbiyetin dellâli ve mübelliğ-i marziyâtı ve kitab-ı kâinatın tercümân-ı âyâtı olan Muhammed-i Arabî (*aleyhissalâtu vesselâm*)’ın risâletine şehâdet etmek demek olan mağrib namazını kılmak; ne kadar latîf, nazîf bir vazife, ne kadar azîz, lezîz bir hizmet, ne kadar hoş ve güzel bir ubûdiyet, ne kadar ciddî bir hakikat ve bu fânî misafirhânedeki bâkiyâne bir sohbet ve dâimâne bir saadet olduğunu anlamayan adam, nasıl adam olabilir!..

İşâ vaktinde –ki o vakit– gündüzün ufukta kalan bakiye-i âsârı dahi kaybolup gece âlemi, kâinatı kaplar, ⁴ *مُقَلَّبُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ* olan Kadîr-i Zülcelâl’in, o beyaz sayfayı bu siyah sayfaya çevirmesindeki tasarrufât-ı rabbâniyesiyle,

-
- ¹ “(Haydi öyleyse deyiniz): Yalnız Sana ibadet eder, yalnız senden medet umarız.” (Fâtiha sûresi, 1/5)
- ² “Büyük ve yüce olan Rabbimi her türlü noksandan tenzih ederim.” Peygamber Efendimiz’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), namazın rûkûunda 3 defa bunu söylediğine dair bkz.: Müslim, *müsâfirîn* 203; Tirmizî, *salât* 79, *vitir* 19; Ebû Dâvûd, *salât* 147.
- ³ “En yüce olan Rabbimi her türlü noksandan tenzih ederim.” Peygamber Efendimiz’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), namazın secdelerinde 3 defa bunu söylediğine dair bkz.: Müslim, *müsâfirîn* 203; Tirmizî, *salât* 79, *vitir* 19; Ebû Dâvûd, *salât* 147.
- ⁴ Gece ile gündüzü birbirine çeviren (dönüştüren, sürelerini uzatıp kısaltan). Bkz.: Nûr sûresi, 24/44.

yazın müzeyyen yeşil sayfasını kışın bârid beyaz sayfasına çevirmesindeki ¹ **مَسْجِدُ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ** olan Hakîm-i Zülkemâl'in icraât-ı ilâhiyesini hatırlatır.

Hem, mürûr-u zamanla ehl-i kubûrun bakiye-i âsârı dahi şu dünyadan kesilmesiyle, bütün bütün başka âleme geçmesindeki "Hâlık-ı mevt ve hayât"ın şuûnât-ı ilâhiyesini andırır.

Hem, dar ve fânî ve hakir dünyanın tamamen harâb olup, azîm sekera-tıyla vefat edip, geniş ve bâki ve azametli âlem-i âhiretin inkişafında "Hâlık-ı arz ve semâvât"ın tasarrufât-ı celâliyesini ve tecelliyât-ı cemâliyesini andırır, hatırlattırır bir zamandır.

Hem, şu kâinatın Mâlik ve Mutasarraf-ı Hakikî'si, Ma'bûd ve Mahbûb-u Hakikî'si, o Zât olabilir ki; gece gündüzü, kış ve yazı, dünya ve âhireti bir kitabın sayfaları gibi sühûletle çevirir, yazar, bozar, değiştirir; bütün bunlara hükmeder bir Kadîr-i mutlak olduğunu isbat eden bir vaziyettir. İşte nihayetsiz âciz, zayıf, hem nihayetsiz fakir, muhtaç, hem nihayetsiz bir istikbâl zulûmâtına dalmakta, hem nihayetsiz hâdisât içinde çalkanmakta olan rûh-u beşer, yatı namazını kılmak için şu mânâdaki işâda, İbrâhimvârî ² **لَا أَحَبُّ الْأَفْلِينَ** deyip, Ma'bûd-u Lemyezel, Mahbûb-u Lâyezâl'in dergâhına namaz ile iltica edip ve şu fânî âlemde ve fânî ömürde ve karanlık dünyada ve karanlık istikbâlde, bir Bâkî-i Sermedî ile münâcât edip, bir parçacık bir sohbet-i bâkiye, birkaç dakikacık bir ömr-ü bâki içinde dünyasına nur serpecek, istikbâlini ışıklandıracak, mevcudatın ve ahbâbının firâk ve zevâlınden neşet eden yaralarına merhem sürecek olan Rahmân-ı Rahîm'in iltifât-ı rahmetini ve nûr-u hidâyetini görüp istemek...

Hem muvakkaten onu unutan ve gizlenen dünyâyı, o dahi unutup, dertlerini kalbin ağlamasıyla dergâh-ı rahmette döküp, hem ne olur ne olmaz, ölüme benzeyen uykuya³ girmeden evvel son vazife-i ubûdiyetini yapıp, yevmiye defter-i amelini hüsn-ü hâtime ile bağlamak için salâta kıyam etmek; yâni bütün fânî sevdiklerine bedel bir Ma'bûd ve Mahbûb-u Bâkî'nin ve bütün dilencilik ettiği âcizlere bedel bir Kadîr-i Kerîm'in ve bütün titredığı muzırların şerrinden kurtulmak için bir Hafîz-i Rahîm'in huzuruna çıkmak...

¹ Güneşi ve ayı hizmet etmeleri için sizin emrinize veren. Bkz.: Ra'd sûresi, 13/2; Ankebût sûresi, 29/61; Lokman sûresi, 31/29; Fâtır sûresi, 35/13; Zümer sûresi, 39/5.

² "Ben öyle sönüp batanları Tanrı diye sevmem." (En'âm sûresi, 6/76).

³ "Uyku, ölümün kardeşidir." mânâsındaki hadis için bkz.: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 8/342; el-Beyhakî, *Şuabü'l-îmân* 4/183; İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd* s.79.

Hem Fâtiha ile başlamak; yâni, bir şeye yaramayan ve yerinde olmayan nâ-kıs, fakir mahlûkları medih ve minnettarlığa bedel, bir Kâmil-i mutlak ve Ganiyy-i mutlak ve Rahîm ve Kerîm olan Rabbü'l-âlemîn'i medh ü senâ etmek...

Hem ¹ **إِيَّاكَ نَعْبُدُ** hitabına terakki etmek; yâni, küçüklüğü, hiçliği, kimse-sizliği ile beraber Ezel ve Ebed Sultân'ı olan Mâlik-i yevmi'd-dîn'e intisâbıyla şu kâinatı nazdâr bir misafir ve ehemmiyetli bir vazifedâr makamına girip; ² **إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ** demekle, bütün mahlûkat nâmına kâinatın cemaat-i kübrâsı ve cemiyet-i uzmâsındaki ibâdât ve istiânâtı O'na takdim etmek...

Hem ³ **إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ** demekle, istikbâl karanlığı içinde saadet-i ebediyeye giden, nurânî yolu olan sırat-ı müstakîm'e hidâyeti istemek...

Hem, şimdi yatmış nebâtât, hayvanât gibi; gizlenmiş güneşler, hüsyâr yıldızlar, birer nefer misillü emrine musahhar ve bu misafirhâne-i âlemde birer lâmbası ve hizmetkârı olan Zât-ı Zülcelâl'in kibriyâsını düşünüp “*Allahu Ekber*” deyip rûkûa varmak...

Hem bütün mahlûkatın secde-i kübrâsını düşünüp, yâni şu gecede yatmış mahlûkat gibi, her senede, her asırdaki envâ-ı mevcudat, hattâ arz, hattâ dünya, birer muntazam ordu, belki birer muftî nefer gibi vazife-i ubûdiyet-i dünyeviyesinden, emr-i kün feyekûn ile terhis edildiği zaman, yâni âlem-i gayba gönderildiği vakit, nihayet intizam ile zevâlde gurub seccadesinde “*Allahu Ekber*” deyip secde ettikleri...

Hem emr-i kün feyekûn'den⁴ gelen bir sayha-yı ihyâ ve îkâz ile yine baharda; kısmen aynen, kısmen mislen haşrolup kıyam edip kemerbeste-i hizmet-i Mevlâ oldukları gibi; şu insancık, onlara iktidâen o Rahmân-i Zülkemâl'in, o Rahîm-i Zülcemâl'in bâr-gâh-i huzurunda hayret-âlûd bir muhabbet, bekâ-âlûd bir mahviyet, izzet-âlûd bir tezellül içinde “*Allahu Ekber*” deyip sücûda gitmek; yâni, bir nevi mi'râca çıkmak demek olan işâ namazını kılmak; ne kadar hoş, ne kadar güzel, ne kadar şirin, ne kadar yüksek, ne kadar azîz, lezîz, ne kadar mâkul, münâsib bir vazife, bir hizmet, bir ubûdiyet, bir ciddî hakikat olduğunu elbette anladın.

¹ “(Haydi öyleyse deyiniz): Yalnız Sana ibadet ederiz.” (Fâtiha sûresi, 1/5)

² “(Haydi öyleyse deyiniz): Yalnız Sana ibadet eder, yalnız senden medet umarız.” (Fâtiha sûresi, 1/5)

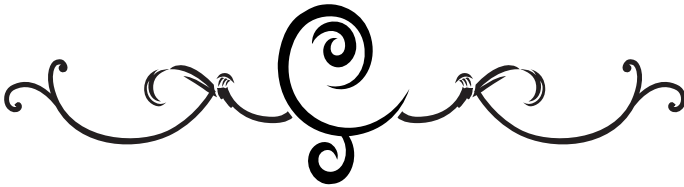
³ “Bizi doğru yola, Sana doğru varan yola ilet.” (Fâtiha sûresi, 1/6)

⁴ “(O, bir şeyi yaratmak isteyince sadece) ‘ol!’ der, o da olur.” (Bakara sûresi, 2/117; Âl-i İmran sûresi, 3/47, 59; En'âm sûresi, 6/73; Nahl sûresi, 16/40; ...)

Demek şu beş vakit; her biri, birer inkılâb-ı azîmin işârâtı ve icraât-ı cesîme-i rabbâniyenin emârâtı ve in'âmât-ı külliye-i ilâhiyenin alâmâtı olduklarından, borç ve zimmet olan farz namazın o zamanlara tahsisi, nihayet hikmettir.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ أَرْسَلْتَهُ مُعَلِّمًا لِعِبَادِكَ لِيَعْلَمَهُمْ كَيْفِيَّةَ مَعْرِفَتِكَ وَالْعُبُودِيَّةَ لَكَ، وَمُعْرِفًا لِكُنُوزِ أَسْمَائِكَ وَتَرْجَمَانًا لِآيَاتِ كِتَابِ كَائِنَاتِكَ، وَمِرَاةً بِعُبُودِيَّتِهِ لِجَمَالِ رُبُوبِيَّتِكَ، وَعَلَى إِلَهٍ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ، وَارْحَمْنَا وَارْحَمِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ، أَمِينَ
بِرَّحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ²

¹ “Sübhansın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara sûresi, 2/32)

² Allahım, kullarına Seni nasıl tanıyacaklarını ve Sana nasıl kulluk edeceklerini öğretmek ve isimlerinin hazinelerini tarif etmek üzere, kitab-ı kâinatının âyetlerinin tercümanı ve ubûdiyetiyle Senin cemâl-i rubûbiyetine bir ayna olarak gönderdiğin zâta, onun bütün âl ve ashâbına salât ve selâm et. Bize ve erkek-kadın bütün müminlere merhamet et. Rahmetine güveniyoruz, kabul buyur ey Erhamürrahimîn olan Rabbimiz.